

Listopad 2014

VÝPRODEJ DEMOKRACIE

JAK PRAVIDLA NA OCHRANU INVESTORŮ DLE DOHODY CETA OHROŽUJÍ VEŘEJNÉ BLAHO V KANADĚ A EU

Souhrn

26. září 2014 oznámily Kanada a Evropská unie (EU) vyjednání dohody o ekonomické integraci, která má dalekosáhlé důsledky – Komplexní hospodářské a ekonomické dohody (CETA). Tato dohoda obsahuje mechanismus pro řešení sporů mezi investory a státy (ISDS), v jehož důsledku by mohlo dojít ke skokovému nárůstu sporů mezi firmami a Kanadou, EU a jednotlivými členskými státy EU. Tento mechanismus by rovněž mohl ohrozit plány vlád v oblasti ochrany občanů a prostředí.

Mechanismus ISDS poskytuje zahraničním korporacím možnost přímo žalovat země u soukromých mezinárodních tribunálů a žádat tímto způsobem o kompenzaci kvůli lokálně platným normám v oblasti zdraví, životního prostředí, financí a podobně, jež dle názoru těchto firem

poškozují jejich práva. Tyto pře mezi investory a státy jsou rozhodovány soukromými obchodními arbitry, kteří jsou placeni za každé řízení a zjevně dávají přednost výkladu zákonů ve prospěch investorů.

Mechanismus ISDS může vládám bránit jednat ve veřejném zájmu, a to jak přímo, pokud korporace obžaluje stát, nebo nepřímo, pokud stát nezavede určitou legislativu v obavách z následné žaloby. Investoři po celém světě zpochybňují zákony, které chrání zdraví veřejnosti, jako jsou zákony proti kouření, zákazy jedovatých látek a důlní těžby, požadavky týkající se posouzení vlivu na životní prostředí, předpisy související s nebezpečným odpadem, opatření v oblasti daní a fiskální pravidla.

Hlavní závěry:

1. **O nebezpečí arbitráží v oblasti investic vypovídají kanadské zkušenosti se Severoamerickou dohodou o volném obchodu (NAFTA).** Na základě dohody NAFTA byla Kanada žalována 35krát, v šesti případech prohrála nebo přistoupila na vyrovnání a jako náhradu škod celkem zahraničním investorům zaplatila více než 171,5 miliónu kanadské dolarů. Pokračující žaloby investorů napadají velkou řadu vládních opatření, která údajně snižují hodnotu zahraničních investic – od moratoria na frakování a souvisejícího zrušení oprávnění k provádění vrtů po rozhodnutí kanadských soudů zneplatnit farmaceutické patenty, které nejsou dostatečně inovativní nebo užitečné. Zahraniční investoři v současnosti požadují od kanadské vlády náhradu škod ve výši mnoha miliard dolarů.

2. **Ochrana investorů na základě dohody CETA by zahraničním investorům nepochybně zajistila ještě větší práva než NAFTA.** Vzrostlo by tak riziko, že zahraniční

investoři budou dohodu CETA používat k omezení budoucí vládní politiky.

- V důsledku ochrany „legitimních očekávání“ investorů na základě ustanovení o takzvaném „spravedlivém a nestranném zacházení“, které CETA obsahuje, hrozí, že bude kodifikována velmi široká interpretace tohoto ustanovení, čímž by vzniklo „právo“ na stabilní regulované prostředí. Investoři by tak investoři měli k dispozici účinný nástroj proti změnám zákonných norem, a to i v případě, že by takové změny byly zaváděny na základě nových poznatků nebo na základě demokratické volby.
- Dohoda CETA by zahraničním investorům poskytla více práv napadnout regulace v oblasti financí než NAFTA, kde jsou tato práva omezena převážně na práva bank (která jsou i tak obsáhlá) neomezeně převádět prostředky a požívat ochrany před vyvlastněním. CETA rozšiřuje jejich práva o velmi elastické koncepty, jako je spravedlivé a nestranné zacházení,

v jejichž důsledku hrozí ochromení činnosti regulátorů, jejichž úkolem je ochrana spotřebitelů a stability finančního systému v případě nouze.

3. Riziko žalob vůči Kanadě ze strany bank, pojišťoven a holdingů se kvůli dohodě CETA znatelně zvýší. Tato rizika jsou zjevná; spekulující investoři, podporování investičními právníky, používají rostoucí měrou investiční arbitráže s cílem dosáhnout maximálních zisků obžalováním vlád, které se potýkají s finanční krizí. Investiční angažovanost EU v kanadském finančním sektoru, který by na základě dohody CETA získal rozsáhlá práva v oblasti vedení sporů, je výrazná.

4. Dohoda CETA by zvýšila riziko žalob na EU a členské státy ze strany kanadských investorů v oblasti důlního průmyslu a těžby ropy a plynu.

Rozsah kanadských investic v EU je v těchto odvětvích značný. Kanadské těžební společnosti se již účastní řady kontroverzních projektů, které se zaměřují na využití přírodních zdrojů po celé EU. Specialisté v odvětví důlní těžby oslavují dohodu CETA jako „přelomovou“ a smlouvu s „významnými důsledky pro těžbaře“. Korporace působící po celém světě v důlním průmyslu a v oboru těžby ropy a plynu stále častěji využívají investiční arbitráže.

5. Na základě dohody CETA budou moci podávat žaloby na evropské vlády také kanadské pobočky nadnárodních firem, které mají centrály ve Spojených státech. A to i v případě, že by EU vyloučila nebo omezila vypořádání sporů mezi investory a státy prostřednictvím Transatlantického partnerství pro obchod a investice (TTIP), které je momentálně dojednáváno se Spojenými státy. Tato možnost je pro Evropany obzvláště alarmující, protože americké korporace kanadskou ekonomiku ovládají. Obdobně pobočky zahraničních firem v EU by měly stejné právo napadat opatření kanadské vlády.

6. Firmy z EU, Kanady a USA patří již dnes mezi nejčastější účastníky investičních arbitráží. Lze tedy důvodně předpokládat, že na základě dohody CETA budou napadat vládní opatření v Kanadě a Evropě. Padesát tři

procenta (tedy 299) ze všech známých sporů ve světě mezi investory a státy bylo zahájeno investory z EU. Investoři z USA iniciovali 22 procent (tedy 127) ze všech známých pří mezi investory a státy. Kanadští investoři jsou pátými nejčastějšími účastníky investičních arbitráží.

7. Na obou stranách Atlantiku narůstá opozice vůči ustanovením, která se týkají investorů a států a která jsou v dohodě CETA obsažena, ze strany organizací hájících zájmy občanů, odborových svazů i na úrovni členských států EU. V reakci na tyto obavy zahájily Evropská komise a kanadská vláda zavádějící propagandu, jejímž účelem je bagatelizovat riziko arbitráží, které investoři iniciují, a odpoutat pozornost od základních problémů systému orientací na kosmetické reformy.

8. „Reformy“, které Evropská komise a kanadská vláda přislíbily, aby rozptýlily obavy ohledně ISDS, nezabrání zneužití ze strany investorů a rozhodců. Dohoda CETA naopak podstatně zvýší rozsah investičních arbitráží a vystaví EU, její členské země a Kanadu nepředvídatelným a bezprecedentním rizikům v oblasti právní odpovědnosti.

Pro vytvoření zvláštního právního režimu na ochranu zahraničních investorů, zejména ve stabilních právních prostředích, jaká existují v EU a v Kanadě, neexistuje žádný důvod. Současné nadnárodní korporace patří mezi neúspěšnější a nejvyšší organizace na světě, které dovedou posoudit rizika a očekávané výnosy z těchto rizik. Pokud by riziko bylo příliš velké, již dnes mohou záležitost řešit například formou běžného soudního řízení, soukromého pojištění nebo veřejných investičních záruk.

Iniciativa *Výprodej demokracie* žádá zákonodárce v Kanadě a EU, aby odmítli ustanovení o ochraně investic, obsažená v dohodě CETA i v budoucích dohodách, včetně kontroverzního Transatlantického partnerství pro obchod a investice (TTIP) mezi EU a USA a Transpacifického partnerství (TPP).

Publikováno následujícími organizacemi: Association Internationale de Techniciens, Experts et Chercheurs (Aitec), Chamber of Labour Vienna (AK Vienna), Canadian Centre for Policy Alternatives (CCPA), Corporate Europe Observatory (CEO), The Council of Canadians, Canadian Union of Public Employees (CUPE), European Federation of Public Service Unions (EPSU), německá nevládní organizace Forum on Environment & Development, Friends of the Earth Europe (FoEE), PowerShift, Quaker Council for European Affairs, Quebec Network on Continental Integration (RQIC), Trade Justice Network (TJN), Transnational Institute (TNI), Transport & Environment (T&E)